

Приймакова Юлія Андріївна

аспірант, кафедра «Економіка підприємства»

ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія», Україна, м.Краматорськ

<https://orcid.org/0000-0002-9510-3226>

ІННОВАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ: ТРАНСФОРМАЦІЯ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах цифрової економіки інноваційне середовище набуває ряд нових перспективних особливостей: пріоритетне значення набувають глобальне партнерство, співробітництво, інтеграція, підвищується мультидисциплінарність і технологічна конвергенція всіх його елементів. Цей процес супроводжується підвищенням рівня складності технологій і тотальною цифровізацією. Необхідність трансформації інноваційного середовища в умовах цифрової економіки повинна здійснюватися за допомогою спеціалізованого поетапного механізму згідно з викликами цифрової економіки.

Поняття «інноваційне середовище» з'явилося в 80-х роках ХХ ст. для аналізу системних умов, що надаються економічним суб'єктам для виробництва нових ідей, продуктів, створення нових виробництв і розвитку нових ринків. Причина лежить в синергетичних властивостях інноваційного середовища, а саме в структурі взаємодії систем технологічних відкриттів і їх застосувань [1, с.31].

Інноваційне середовище потрібно розглядати як сукупність учасників інноваційного процесу, що діють в межах власних компетенцій та впливають на стан інноваційної ситуації на макроекономічному рівні (рівні країни) та на мікроекономічному рівні (рівні підприємств). До інноваційного середовища країни належать держава, як законодавчий орган і як орган фінансування інноваційної діяльності, вітчизняні та іноземні інвестори, вищі навчальні заклади, які беруть участь в наукових дослідженнях та забезпечують підприємства висококваліфікованими кадрами, розробляють інноваційні технології, забезпечують споживачів інноваційною продукцією.

Таким чином, інноваційне середовище – це складна динамічна система факторів економічного, політичного, правового, міжнародного, соціального, ринкового, соціокультурного характеру [2].

З метою реалізації ініціатив “Цифрового порядку денного України 2020” (цифрова стратегія) для усунення бар'єрів на шляху цифрової трансформації України у найбільш перспективних сферах 17 січня 2018 року Уряд схвалив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [3] та затвердив план заходів щодо її реалізації.

Це планується досягти шляхом стимулювання економіки та залучення інвестицій, подолання цифрової нерівності, поглиблення співпраці з ЄС у цифровій сфері та розбудови інноваційної інфраструктури країни та цифрових перетворень.

Реалізація заходів Концепції має забезпечити:

- стимулювання економіки та залучення інвестицій;
- основу для трансформації вітчизняних індустрій в конкурентоспроможні та ефективні за рахунок їх “цифровізації”;
- вирішення проблеми “цифрового розриву”, наближення “цифрових” технологій до громадян, у тому числі, шляхом забезпечення доступу громадян до ширококутного Інтернет, особливо у селищах та невеликих містах;
- створення нових можливостей для реалізації людського капіталу, розвитку інноваційних, креативних і «цифрових» індустрій та бізнесу;
- розвиток експорту “цифрової” продукції та послуг (ІТ-аутсорсинг).

Вирішення питання трансформації інноваційного середовища в умовах цифровізації розкриває два взаємопов’язаних і взаємообумовлених положення:

1) інноваційний розвиток забезпечує формування сприятливого інноваційного середовища, що забезпечує перетворення ідей і розробок в ринкові продукти. Їх впровадження в найважливіші галузі і соціальну сферу забезпечить економічну ефективність і підвищення рівня і якості життя;

2) інноваційне середовище, що забезпечує модернізацію різних елементів соціально-економічних системи, потребує трансформації згідно з потребами цифрової економіки.

Мета побудови інноваційного середовища: послідовне поетапне формування мережевої структури взаємовідносин між елементами-ресурсами з можливістю дати оцінку майбутнім перспективам нарощування потенціалу, та приведення в дію маховика інвестиційно-інноваційного механізму в інноваційному середовищі [4], тобто забезпечення циклічно-проривного соціально-економічного і науково-технологічного розвитку.

Стратегію формування сприятливого інноваційного середовища рекомендується реалізовувати по **п’яти послідовним етапам** [5, с. 69-70], що характеризується зростанням економічних ефектів від використання наскрізних технологій, а також зростанням швидкості підготовки, прийняття та реалізації рішень.

1. На етапі стігмергії (механізму спонтанної непрямой взаємодії між елементами) формуються саморегульовані мережеві структури, що залишають цифровий слід, тим самим забезпечують бази даних і фактів, що мають відношення до роботи в будь-якому цифровому середовищі без будь-якої стратегії, планування, контролю або навіть прямого зв’язку між суб’єктами.

2. Основною стратегією згущення спільнот є створення так званих «точок кипіння», що надають собою простір, інструменти, сервіси та формати роботи зі спільнотами в регіоні, місті і країні і дозволяють лідерам-новаторам не просто говорити про майбутнє, а створювати його і наближувати. Їх завдання в умовах цифрової економіки - концентрувати увагу і людський капітал на пріоритетних національних завданнях, що дозволяє боротися за глобальне лідерство в обраних пріоритетних напрямках. «Точки кипіння» повинні формувати стратегічне мислення людей.

3. Стратегія серендипність (керування випадковістю) полягає в тому, що підготовані фахівці з цифрової культури, і використовують особливі «ціфрові» схеми-образи рішення завдань, занурюються в проблематику традиційних

бізнесів. Таким чином, на стику різних культур, знаходяться рішення, які в рамках однієї культури навіть виникнути не змогли б.

4. Стратегія синергізму (ефекту сумісної діяльності вищому від суми ефектів складових частин, якщо б вони працювали окремо) полягає у взаємному посиленні досвіду і компетенцій за рахунок поєднання проєктів однієї спрямованості. Чим вище очікувана турбулентність (маю на увазі крайню ступінь нестабільності) зовнішнього середовища і жорсткість конкуренції, тим вище значення синергізму для досягнення успішної трансформації інноваційного середовища.

5. Стратегія сингулярності - це високотехнологічна стратегія, яка передбачає, що всі елементи інноваційного середовища беруть участь у квантовому переході в іншу якість, набувають нові додаткові властивості і перебудовують відносини між собою.

Таким чином, виділені особливості інноваційного середовища в умовах цифрової економіки (стігмергія, згущення, серендипність, синергія і сингулярність) підвищують швидкість прийняття, виконання та реалізації рішень і дозволяють суб'єктам інноваційної діяльності гнучко реагувати на виклики і нівелювати загрози цифрової економіки. Наведені стратегії можуть бути використані в якості теоретичної основи для формування інноваційного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Кастельс М.* Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс. – Пер с англ.; под ред. О.И. Шкаратана. – Москва: Изд. ГУ ВШЭ, 2010. – 69 с.
2. *Копитко В.І.* Проблеми розвитку інновацій на регіональному рівні в Україні. В.І. Копитко // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Том 1. – № 2. – С. 67-72.
3. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/Koncepciya-razvitiya-cifrovojeconomiki-i-obshhestva-Ukrainy-na-2018-2020-gody> (дата звернення: 30.08.2019).
4. *Приймакова Ю.А.* Investments and innovation: interconnection. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні соціально-економічні проблеми держави і регіонів» : зб. матеріалів, присвяч. 50-річчю факультету економіки та менеджменту ДонНТУ. Секція 1 «Стратегічні пріоритети розвитку економічних відносин на макро- та мікрорівнях» (13-14 трав. 2019 р., м. Покровськ) / уклад. О.О. Фоміна. – Покровськ : ДонНТУ, 2019. – 206 с. С. 9-11.
5. *Свиридова С.В., Шкарупета Е.В., Арчакова С.Ю.* Механизм управления инновационной средой предприятия в условиях цифровой экономики // Организатор производства. 2019. Т.27 № 1. С. 63-71.